

Europos regionų komiteto nuomonė „Europos Sąjungos Arkties politika“

(2017/C 207/17)

Pranešėja: Pauliina Haijanen (FI/EPP), Laitilos miesto tarybos narė**Pamatinis dokumentas:** Bendras komunikatas Europos Parlamentui ir Tarybai „Integruota Europos Sąjungos Arkties politika“

JOIN(2016) 21 final

POLITINĖS REKOMENDACIJOS

EUROPOS REGIONŲ KOMITETAS

1. teigiamai vertina 2016 m. balandžio 27 d. Europos Komisijos ir Sąjungos vyriausiosios įgaliotinės užsienio reikalams ir saugumo politikai paskelbtą bendrą komunikatą ir mano, kad komunikate nustatytos būsimos integruotos ES Arkties politikos prioritetinės sritys yra žingsnis teisinga linkme;
2. pabrėžia, kad siekiant spręsti uždavinius, kylančius Arkties regione, prireiks bendrų vietos, regionų ir tarptautinio lygmens pastangų, ir teigiamai vertina Komisijos pastangas užtikrinti, kad integruotoje politikoje, kuria siekiama patenkinti regioninius poreikius ir pasiekti tikslus, būtų atsižvelgiama į konkrečius šio regiono geografinius ir demografinius ypatumus;
3. pažymi, kad tai yra trečiasis komunikatas dėl Arkties regiono. Pirmajame Komisijos komunikate, paskelbtame 2008 m., buvo pateikta pasiūlymų dėl priemonių, skirtų apsaugoti ir išsaugoti Arkties regioną, be kita ko, remiantis įvairiais aplinkos apsaugos susitarimais ir tarptautiniu bendradarbiavimu. Be to, buvo pasiūlyta priemonių, kurių tikslas – Arkties regione skatinti tausiai naudoti išteklius ir taikyti daugiašalio valdymo modelį. Šiuo komunikatu buvo siekiama plėtoti struktūrinį ir nuoseklų požiūrį į su Arktimi susijusius klausimus ir suteikti naujų bendradarbiavimo su Arkties valstybėmis galimybių;
4. pažymi, kad 2012 m. Komisijos ir Sąjungos vyriausiosios įgaliotinės užsienio reikalams ir saugumo politikai paskelbtame bendrame komunikate stiprią aplinkos apsaugos dimensiją papildė pabrėžta galimybė naudotis naujais transporto koridoriais (įskaitant šiaurės–rytų koridorių), kurie atveriami dėl klimato kaitos, ir didesniu tvaraus išteklių naudojimo potencialu pasitelkiant naujas technologijas ir žinias. Komunikate taip pat pabrėžiama tarptautinio bendradarbiavimo svarba taikai ir saugumui palaikyti;
5. norėtų pabrėžti naujausiame komunikate nustatytus tris būsimo integruotos ES politikos prioritetus: klimato kaita ir Arkties aplinkos išsaugojimas, darnus vystymasis Arkties regione ir aplink jį ir tarptautinis bendradarbiavimas Arkties klausimais. Vienas didžiausių uždavinių – rasti pusiausvyrą tarp aplinkosauginės gerovės užtikrinimo ir pasinaudojimo naujomis galimybėmis, kurias suteikia socialinis ir ekonominis vystymasis;
6. nurodo, kad apskritai komunikate toliau laikomasi ankstesnio požiūrio į klimatą ir aplinką, darnų vystymąsi ir regioninį bendradarbiavimą. Šioje RK nuomonėje siekiama atkreipti ypatingą dėmesį į klausimus, kuriems ankstesniuose komunikatuose skirta mažiau dėmesio (pvz., socialiniai ir ekonominiai reikalai) arba kurie buvo įvardyti kaip nauji prioritetai;
7. pritaria komunikate išdėstytiems regioninio saugumo, stabilumo, darnaus vystymosi ir gerovės tikslams. Komunikate išsamiai pristatyta ES veikla Arkties regione. Darnus vystymasis ir toliau yra pagrindinis su Arktimi susijusios ES politikos aspektas, tačiau vis dažniau minimas ir gebėjimas prisitaikyti. Komunikate nurodoma, kad ateityje imantis veiksmų reikia atsižvelgti į tradicinę regiono žmonių gyvenimo aplinką, taip pat į ekonominio vystymosi poveikį pažeidžiamai Arkties aplinkai. Regionų komitetas pritaria komunikate išdėstyti tvirtai pozicijai, kad sprendžiant su Arkties regionu susijusius klausimus būtina stiprinti koordinavimą;

8. nurodo, kad komunikate Arkties regiono klausimas nagrinėjamas dviem skirtingais požiūriais. Europos požiūriu, labiausiai į šiaurę nutolę Europos regionai yra Arkties regione ir jiems būdingas atokumas, sudėtingos sąlygos, mažas gyventojų tankumas ir senėjanti visuomenė. Bendruoju Arkties požiūriu, komunikate pabrėžiami gamtos ištekliai (mineralai, miškai, jūrų ekonomika ir žvejyba), gerai išvystytos bendruomenės ir sukaupta didelė praktinė patirtis, pavyzdžiui, kai reikia kurti tvarius technologinius aplinkos apsaugos problemų sprendimus. Šioje nuomonėje analizuojamas Europos požiūris;

9. pažymi, kad Komisijos komunikate vartojama Arkties regiono sąvoka apima teritoriją aplink Šiaurės ašigali į šiaurę nuo Šiaurės poliaračio (66° 32' šiaurės platumos). Šiam regionui priklauso Arkties vandenynas ir aštuonių Arkties valstybių – Kanados, Danijos Karalystės (įskaitant Grenlandiją ir Farerų Salas), Islandijos, Jungtinių Amerikos Valstijų, Suomijos, Norvegijos, Rusijos Federacijos ir Švedijos – teritorijos. Grenlandija ir Farerų salos (joms suteikta didelė autonomija, tačiau oficialiai jos priklauso Danijai) nėra Europos Sąjungos dalis, bet yra pasirašiusios žvejybos ir prekybos susitarimus su ES. Grenlandijai taip pat yra suteiktas specialus ES užjūrio teritorijos statusas. Arkties regione iš viso gyvena 4 mln. žmonių, iš kurių maždaug trečdalis priklauso čiabuvių tautoms;

10. nurodo, kad komunikate vartojama Arkties regiono apibrėžtis yra labai siaura ir apima regioną į šiaurę nuo Šiaurės poliaračio. Integruotos ES politikos poveikis bus jaučiamas daug plačiau už šio regiono ribų. Regionų komitetas siūlo išplėsti komunikate nrodomą geografinę Arkties regiono apibrėžtį, atsižvelgiant į darnaus vystymosi skatinimą, prisitaikymą prie klimato kaitos, Europos konkurencingumo didinimą ir panašius klausimus, taip pat į vietos bendruomenių ir vietinių gyventojų poreikius ir galimybes;

Klimato kaita ir Arkties aplinkos išsaugojimas

11. svarbiu dalyku laiko tai, kad bene daugiausiai komunikate nurodytų politikos priemonių skirta klimato kaitos švelninimui ir prisitaikymui prie jos, taip pat pažeidžiamos Arkties regiono aplinkos apsaugojimui. Be Arkties regiono atšilimo pasekmių, darančių poveikį ES veiklai, svarbu nurodyti, kokios įtakos Europos ir pasaulinio masto veiksmai turės klimato kaitos progresavimui regione. Visuotinis susitarimas dėl klimato kaitos turės didelės reikšmės Arkties regiono ateičiai. Komunikate atkreipiamas dėmesys ir į kitus tarptautinius susitarimus arba būtinybę sudaryti tokius susitarimus, be kita ko, aplinkos apsaugos srityje;

12. pripažįsta su Arkties regionu susijusių mokslinių tyrimų veiklos bei mokslinio bendradarbiavimo svarbą – tiek dabar, tiek ir ateityje, kaip pabrėžia Komisija. Komunikate paminėta iniciatyva „ES-PolarNet“ yra geras pavyzdys, kaip vykdomas plataus masto, reikšmingas mokslinis bendradarbiavimas, įtraukiant visos Europos universitetus ir mokslinių tyrimų institutus. Šia iniciatyva siekiama stiprinti tarpdisciplininių bendradarbiavimą ir nustatyti trumpalaikius ir ilgalaikius mokslinių tyrimų prioritetus, susijusius su moksliniais tyrimais Arkties regione. Šiuo požiūriu tinklo siūlomas tikslas – išplėsti bendradarbiavimą su Arkties suinteresuotaisiais subjektais. Regionų komitetas mano, kad, priimant sprendimus dėl daugialypės Arkties regiono realybės mokslinių tyrimų tikslų ir priemonių, itin svarbu bendradarbiauti ir su vietos bei regionų atstovais;

13. norėtų labiau pabrėžti Arkties miestų ir miestelių atliekamą vaidmenį vystymosi darbuose. Miestai ir miesteliai yra svarbiausi veikėjai vystymosi ir prisitaikymo prie besikeičiančių sąlygų srityje. Pavyzdžiui, investicijos į savivaldybių infrastruktūrą ir efektyvaus energijos vartojimo sprendimai, taip pat sprendimai, reikalingi viešosioms paslaugoms teikti, ypač retai apgyvendintuose regionuose, skatina plėtoti naujų rūšių verslo veiklą. Vis dėlto Regionų komitetas nurodo, kad įgyvendinant vystymosi politiką ir toliau ypatingą dėmesį reikės skirti konkretiems sunkumams, kuriuos kelia dideli atstumai, retai apgyvendintos vietovės ir senėjanti visuomenė;

Darnus vystymasis Arkties regione ir aplink jį

14. mano, kad tausaus gamtos išteklių naudojimas yra svarbus aspektas siekiant užtikrinti tvarų ekonomikos augimą ir didinti gerovę Arkties regione. Būtina sąlyga šiam tikslui pasiekti – veiksmingos transporto jungtys ir telekomunikacijų ryšiai. Svarbu tiesti platesnio masto šiaurės–pietų transporto jungtis, pavyzdžiui, TEN-T jungtį nuo Suomijos iki Arkties vandenyno per Norvegiją, tačiau svarbu tiesti ir prie ES transporto tinklo prijungtas rytų–vakarų susisiekimo linijas, siekiant tarpusavyje sujungti Šiaurės Norvegijos, Šiaurės Švedijos ir Šiaurės Suomijos regionus. Investicijos Arkties regione – įskaitant investicijas į kelius, geležinkelius, plačiajuosčių ryšių ir elektros tinklus – paprastai pasiekia platesnį regioną ir taip daro teigiamą poveikį verslo sąlygoms, įskaitant pramonę, visoje atitinkamoje šalyje;

15. šiuo požiūriu atkreipia dėmesį į ES mėlynojo augimo strategiją, kuria skatinamas ilgalaikis, tvarus jūrinių sektorių vystymasis. Strategijoje numatytos priemonės, susijusios su žiniomis apie jūras, jūrų erdvės planavimu ir integruotu jūrų stebėjimu, yra skatinamos įgyvendinti ir Arkties vandenyne. Arkties regionui itin svarbios priemonės, kuriomis skatinama vystyti akvakultūrą ir naudoti jūros energiją;

16. pabrėžia, kad, naudojantis Arkties regiono žiniomis pramonės, energetikos, švarių technologijų, infrastruktūros vystymo ir turizmo srityse, bus didinamas visos Europos konkurencingumas. Svarbu skatinti Arkties universitetų ir mokslinių tyrimų centrų bendradarbiavimą. Kaip darnaus vystymosi stiprinimo priemonė ypač pabrėžiamas inovacijų, kurių rezultatas – produktai ir komercinės paslaugos, skatinimas. Verslo aplinkos Arkties regione gerinimas yra bendrosios skaitmeninės rinkos strategijos įgyvendinimo aspektas;

17. nurodo, kad ES 2014–2020 m. sanglaudos politikos programavimo laikotarpio prioritetai Arkties regione yra moksliniai tyrimai ir inovacijos, MVĮ konkurencingumas ir perėjimas prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos. Šiaurės regionų pažangiosios specializacijos strategijos ir tarpvalstybinio bendradarbiavimo srityje vykdomos Interreg programos „Šiaurės periferija ir Arktis“, „Interreg Šiaurė“, „Botnia-Atlantica“ ir „Norvegija-Švedija“ (jomis siekiama kurti tvirtas, konkurencingas ir tvarias bendruomenes) padės tvirtą pagrindą struktūrinių fondų finansuojamiems projektams ES priklausančiuose Arkties regionuose. Be to, įgyvendinant ES išorės sienų programą „Kolarctic CBC“ bus remiamas bendradarbiavimas su Suomijos, Švedijos ir Norvegijos šiauriniais regionais ir Barents jūros regionu;

18. pabrėžia, kad, įgyvendinant būsimą sanglaudos politiką, Arkties regiono vystymosi tikslais taip pat turėtų būti taikomos įvairios finansinės priemonės, kurios gali būti naudojamos siekiant rasti būdų skatinti vietos pramonę ir gerinti praktines žinias, inovacijas, produktus ir paslaugas, kuriais didinamas visos ES konkurencingumas. Ypač svarbūs nauji klausimai – tai žiedinės ekonomikos plėtra Arkties regione ir bendroji Arkties regiono projekto koncepcija. Svarbu, kad ES aktyviai dalyvautų Arkties regiono mokslinių tyrimų ir investicijų veikloje, taip pat ir būsimuoju programavimo laikotarpiu;

19. pabrėžia, kad komunikate atkreipiamas dėmesys į naujų technologijų potencialą, susijusį su elektroniniais ryšiais, pavyzdžiui, išsaugojant ir plėtojant vietos verslą, praktines žinias ir kultūrą. Tai ypač svarbu čiabuvių tautų atstovams. Komunikate nurodoma, kad Komisija kasmet rengia susitikimus su Arkties regiono čiabuvių tautų atstovais. Labai svarbu atsižvelgti į Arkties regiono čiabuvių tautų nuomonę ir įtraukti jas į sprendimų priėmimo procesą, be kita ko, sprendžiant nacionalinio ir regionų lygmens klausimus;

20. teigiamai vertina tai, kad komunikate daug dėmesio skiriama bendradarbiavimo svarbai įgyvendinant integruotą Arkties politiką. Kitas pabrėžtas klausimas – būtinybė veiksmingiau naudotis įvairiomis finansavimo priemonėmis investicijoms Arkties regione skatinti, todėl Komisija siūlo įsteigti laikinąjį forumą, skirtą Europos bendradarbiavimui Arkties regione (Europos Arkties suinteresuotųjų šalių forumą). Šiame bendradarbiavimo forume, kurio vaidmuo – nustatyti pagrindinius investicijų ir mokslinių tyrimų prioritetus ES finansavimui iki 2017 m. pabaigos skirti, kviečiami dalyvauti ES institucijų, valstybių narių ir vietos ir regionų valdžios institucijų atstovai. Regionų komitetas siūlo konkrečiai nurodyti tiksliai siūlomo forumo sudėtį ir įgaliojimus, nes forumo steigimas vis dar yra pradiniam etape;

21. siūlo Komisijai vykdant bendradarbiavimo forumo darbą parengti vadovą apie Arkties regiono finansavimo galimybes (kaip buvo padaryta ES Baltijos jūros regiono strategijos atveju) ir teikti informaciją šiuo klausimu per įvairius renginius ir dalykinius susitikimus. Be to, vykdant Europos Arkties suinteresuotųjų šalių forumo darbą, reikėtų sukurti pagrindą metiniam ES Arkties forumui, kuris, remiantis Europos Komisijos pasiūlymu, turėtų būti įsteigtas 2018 m.;

Tarptautinis bendradarbiavimas Arkties klausimais

22. tarptautinio bendradarbiavimo skatinimą laiko vienu iš svarbiausių komunikato klausimų. Didėjant Arkties regiono strateginei svarbai gali kilti prieštarų interesų, o tai reiškia, kad glaudus tarptautinis bendradarbiavimas taps dar svarbesnis. Bendradarbiavimą Arkties regione vykdo keletas esamų struktūrų. Arkties taryba yra žymus tarpvyriausybiniis

forumas, kuriame skatinamas valstybių, čiabuvių bendruomenių ir kitų žmonių, gyvenančių Arkties regione, bendradarbiavimas Arkties regiono klausimais. Barenco jūros Europos ir Arkties taryba ir Barenco jūros regioninė taryba savo veikla skatina stabilų ir darnų vystymąsi Barenco jūros regione. ES bendradarbiavimas Baltijos jūros regione taip pat yra susijęs su bendra bendradarbiavimo Arkties regione sistema;

23. pabrėžia pagal „Šiaurės dimensijos“ programą vykdomo nuolatinio bendradarbiavimo su Rusija svarbą. Bendradarbiavimo suteiktos galimybės įmonėms, mokslininkams ir piliečiams užmegzti ryšius padėjo vykdyti konkrečius aplinkosaugos, verslo ir kultūros projektus;

24. mano, jog svarbu, siekiant komunikato tikslų, naudotis esamomis bendradarbiavimo struktūromis. ES aktyviai dalyvauja įvairių tarptautinių organizacijų ir forumų darbe. Ji pateikė prašymą dėl stebėtojos statuso Arkties taryboje ir svarbu, kad valstybės narės primygtinai siektų užbaigti šį procesą;

25. galiausiai pažymi, kad Arkties regiono strateginė svarba Europos Sąjungai nuolat didėja, o kartu ir būtinybė ES imtis veiksmų siekiant įveikti sunkumus, kylančius dėl Arkties regiono gamtinės aplinkos ir konkrečių socialinių ir ekonominių sąlygų. ES turėtų remti savo valstybių narių ir ES nepriklausančių šalių bendradarbiavimą siekiant užtikrinti visos Arkties regiono aplinkos stabilumą. Svarbu skatinti integruotą požiūrį, be kita ko, ieškant sąsajų ir sinergijos tarp įvairių finansavimo programų ir kitų finansavimo priemonių. Vietos ir regionų valdžios institucijos turi būti įtrauktos į pagrindines programas ir projektus, kuriais skatinamas regionų bendradarbiavimas, transporto jungtys ir tvarus ekonominis vystymasis Arkties regione.

2017 m. vasario 8 d., Briuselis

*Europos regionų komiteto
pirmininkas*

Markku MARKKULA